

Obsah

Předmluva	13
Předmluva autora	15
Úvod	17
Odvrácená tvář společnosti – šikanování	17
Šikanování ve školách – nebezpečná epidemie	18
<i>Jak je to se školním šikanováním v jiných zemích?</i>	20
<i>Pedagogové na holičkách (a nejenom oni)</i>	21
<i>O škodách se neví, natož aby se řešily</i>	23
<i>Účinná pomoc je možná</i>	23

PRVNÍ ČÁST

Východiska pro pomoc při šikanování	25
1 Co je a co není šikanování	27
1.1 Trojrozměrný praktický pohled na šikanování	27
<i>Šikanování jako nemocné chování</i>	27
<i>Šikanování jako závislost</i>	33
<i>Šikanování jako porucha vztahů ve skupině</i>	35
1.2 Zvláštnosti šikany u dětí a mládeže	47
1.3 Příbuzné fenomény zla	50

2 Zakrývající a protiúzdavný systém	51
2.1 Základní varianta zakrývání šikany – komplot velké šestky	51
2.2 Rozšířená varianta zakrývání šikany – spiknutí ochránců spravedlnosti	64
 DRUHÁ ČÁST	
Hlubší souvislosti šikanování	69
3 Co přiměje lidskou bytost, aby krutě mučila jiné lidi?	71
3.1 Předpoklady k šikanování máme v sobě	72
<i>Jsou agresori nějací nenormální, těžce nemocní lidé?</i>	<i>72</i>
<i>Závislost na sobě a šikanování</i>	<i>73</i>
<i>Původ morální slepoty u agresorů</i>	<i>76</i>
<i>Kořeny sobecké a sebestředné orientace</i>	<i>77</i>
3.2 Co vede k šikanování?	
Příčiny a podmínky – spouštěcí mechanismy šikanování	78
Skupinová dynamika šikanování	79
Rizikové osobnostní charakteristiky protagonistů šikany	84
Některé nedostatky a poruchy prostředí	92
4 Mnohostranná bolest šikanování	99
4.1 Škody v nemocné skupině	99
<i>Poškození fyzického a psychického zdraví obětí</i>	<i>99</i>
<i>Fixování antisociálních postojů u agresorů</i>	<i>100</i>
<i>Ztráta iluzí o společnosti u ostatních členů skupiny</i>	<i>100</i>
<i>Snížený efekt pedagogického působení u skupiny jako celku</i>	<i>100</i>
4.2 Následky šikanování u obětí	100
<i>Oběti pokročilých stadií šikanování</i>	<i>101</i>
<i>Oběti počátečních stadií šikanování</i>	<i>102</i>
 TŘETÍ ČÁST	
Jak léčit bolest školních šikan	105
5 První pomoc	107
5.1 První pomoc pedagogů	107
<i>Diagnostika</i>	<i>108</i>
<i>Náprava</i>	<i>120</i>

5.2	Neobvyklé formy šikany	131
	<i>Mapa specifických forem šikanování</i>	<i>131</i>
	<i>Soudce Lynch na českých školách?</i> <i>(Poplachový plán při výbuchu brutální šikany)</i>	<i>132</i>
	<i>Pastácké šikany</i>	<i>144</i>
	<i>Rasismus ve službách šikany</i>	<i>159</i>
5.3	První pomoc rodičů	164
	<i>Nepřehlédněte varovné signály!</i>	<i>165</i>
	<i>Jak dítě zachránit?</i>	<i>167</i>
6	Minimální léčba skupiny nemocné šikanováním	171
6.1	Vnor do podzemního života skupiny	172
	<i>Dvě možnosti orientace v nemocných vztazích skupiny</i>	<i>172</i>
	<i>Diagnostika, která se osvědčila (baterie SO-RA-D a DSSR)</i>	<i>174</i>
6.2	Základní intervenční program (ZIP)	177
	<i>Kdo může být průvodcem skupiny při obnově jejího zdraví?</i>	<i>177</i>
	<i>O co v programu jde a jaký je jeho cíl?</i>	<i>177</i>
	<i>Klíčové prostředky ke změně</i>	<i>178</i>
	<i>Náčrt programu a jeho komentář</i>	<i>186</i>
	<i>Na čem závisí diferenciací léčby?</i>	<i>187</i>
7	Pedagogická komunita	189
7.1	Program proti šikanování	190
7.2	Čím je a má být třídní komunita?	191
7.3	Úvod do abecedy metodiky třídní komunity	192
	<i>Filozofie demokracie</i>	<i>192</i>
	<i>Principy komunity a komunitní setkání</i>	<i>192</i>
	<i>Pravidla komunity</i>	<i>194</i>
	<i>Morálka lásky</i>	<i>195</i>
	<i>Program třídní komunity</i>	<i>195</i>
	<i>Nebezpečí předčasné „smrti“ komunity</i>	<i>195</i>
8	Prevence dává naději	197
8.1	Schéma prevence školních šikan	198
8.2	Malé ohlédnutí	199
8.3	Zásadní obrat situace?	200
	<i>Opatření MŠMT ČR</i>	<i>201</i>
	<i>Inspirativní počiny z prevence v zahraničí</i>	<i>202</i>

<i>Občanské sdružení proti šikanování</i>	203
<i>Závěrem</i>	203
Literatura	205
Základní školské dokumenty pro oblast prevence šikanování	210
Vybrané internetové adresy	211
Přílohy	
1 Šikanování z hlediska práva	213
2 Případy, které skončily vězením	219
3 Depistážní dotazník šikanování I	221
4 Depistážní dotazník šikanování II	223
5 Informační leták pro děti	227
6 Informační leták pro mládež	229
7 Informační leták pro rodiče	231
8 Technika dynamické diagnostiky	233
9 Obsah Základního intervenčního programu (ZIP) a jeho krátký komentář	235
10 Některé techniky ze základního intervenčního programu	243
11 Kde hledat pomoc	247
12 Dopis rodičům o programu školy proti šikaně	249
13 Kritéria pro výběr vzdělávacích programů proti šikanování	251

Přehled případů, praktických ilustrací a tabulek popisovaných v textu

1 Prvňáček následkem šikanování oslepl	19
2 „Lynčování“ vedlo k invalidizaci	19
3 Trauma vysokoškoláka	19
4 Místostarosta mediálně chránil strůjce šikany	22
5 Obětní tanec	34
6 Chip – ilustrace dvou počátečních stupňů	37
7 Otloukánek z děcáku – ilustrace dvou počátečních stupňů	38
8 Klasický mazánek – ilustrace třetího stadia vývoje šikany	41
9 Velký führer – ilustrace čtvrtého a pátého stupně	42
10 „To pajdavý kopyto“ za všechno může	45
11 „Vnitřní pláč“ chlapce s mozkovou obrnou	45
12 Psychoteror v dívčí třídě	46
13 Hra na homosexuální obtěžování	48
14 Ranařka	49
15 Premiantka třídy	49
16 „Obyčejná“ pokročilá šikana	52
17 Monolog pedagoga	54
18 Neznámí útočníci	54
19 Obrácení pravdy naruby	55
20 Podivný provokatér	56
21 Okamžité vyšetřování ve třídě	57
22 Nešťastný krok	57

23	Oba rodiče nedůvěřivě naladění	58
24	Nedokonaná poprava	59
25	Výpovědi rodičů agresorů, kteří uspořádali „věšení“ spolužáka	60
26	Vzorný předseda	63
27	Tristní závěr vyšetřování školy	65
28	Nájemný vrah za 200 Kč	66
29	Vzporná oběť	84
30	Praktiky osmáků	85
31	„Typická“ oběť	88
32	Oběť provokatér	90
33	Jsou strašně hloupí	92
34	Rozbiju ti na cucky tu starou škodovku	94
35	Gang dal třídu „do latě“	95
36	Zpověď oběti počátečního stadia šikanování	102
37	Nůž až po střenku do hrudníku	104
38	Manipulace a obelhání pedagoga	108
39	Falešné obvinění z vykrádaček	118
40	Náhlý odchod agresorů ze školy	124
41	Otec mě zbil, až jsem se počural	126
42	Příliš lámatvé kosti	129
43	Oběť byla zkopána spolužáky tak, až se pomočila a pokálela	133
44	Scénář dění poté, kdy se pedagog stal nenadálým svědkem „malého lynčování“	135
45	Orientační mapa neočekávaného reagování „herců“ v modelové situaci školního „lynčování“	138
46	Žlutická šikana	146
47	Reflexe z hraní role bezohledné ředitelky	149
48	Ředitel osobně odvezl popálenou oběť do nemocnice, nikam to však nenahlásil!	153
49	Oběť se nesmí vzdálit od vychovatelky víc než pět kroků	155
50	Slovák tady u nás nemá co dělat!	161
51	Bezradná a bezmocná matka	164
52	Když přijdu domů, tak se na to snažím zapomenout	165
53	Výmluva oběti	166
54	Syn si vymýšlí báchorky o šikanování	167
55	Matka, která vyřídila svého syna	167
56	Zamítavá odpověď ředitele k žádosti třiceti pěti rodičů o schůzku	190
Tab. 1	Výsledky některých zahraničních výzkumů šikany (Bullying in schools, 1998).....	20
Tab. 2	Klasifikace typů šikany	32
Tab. 3	Rysy chování, spolupráce, vztahů a celkové atmosféry charakterizující různá stadia negativního vývoje skupiny	111
Tab. 4	Pravidla třídní komunity	181
Tab. 5	Charta třídy proti šikanování	184